



DON KİXOT ÖLMÜR, DON KİXOTLUQ YAŞAYIR, AMMA...

Migel de Servantes Saavedranın "Ağıllı zədən La Mançlı Don Kixot" romanı üzərinə
(esse)

Xəzər Universiteti Humanitar, təhsil və sosial elmlər fakültəsinin dördüncü kurs tələbəsi (filologiya ixtisası) Cəmilə Əliyevanın 2021-ci il sentyabrın 13-də yarpaq.az saytında dərc olunmuş essəsini oxucularımıza təqdi edirik.

Alonso Kixano İspanyanın kiçik bir şəhərində yaşayırdı. Cəngavərlik romanları oxumağı sevməyən Alonso Don Kixota çevrilir. Don Kixot cəngavərlik romanlarının təsiri ilə xəyala qapılır, keçmiş cəngavərlik ənənələrini yaşatmağı, şərə qarşı mübarizə aparmağı qərara alır. Köhnə silahlarla silahlanır, özünə Don Kixot adı verir. Bir kəndlini özünə köməkçi təyin edir. Bununla da, Don Kixotun macəraları başlayır. Don Kixot nə etmək istəyir? O, ürəklidir, qorxmazdır, şərə qalib gəlmək, ədaləti bərpa etmək, dünyanı yaxşıya doğru dəyişmək istəyir. Amma hər şey əksinə olur. Yel dəyirmanlarını insanlara zülm edən əjdaha, qoyun sürüsünü düşmən qoşunu sayır, onlarla döyüşür, qırmızı şərab tuluğunun "qanını" tökür, bağlı qəfəsdəki şirlərlə çarpışır, nökrəri padşah təyin edir və s. Yəni dolayısı ilə, o özünü cəngavərlik kitablarında oxuduğu qəhrəmanlar kimi aparır. Nəticədə isə, onun etdikləri hər dəfə özünün döyülməsi, təhqir olunması ilə nəticələnir. Başına gələn müsibətləri isə cəngavərlərin qisməti hesab edir.

Don Kixot xeyrixah insandır, bacısı qızını himayəsinə götürüb onu böyüdən yaxşı dayıdır. İnsanların ona gülməsinə baxmayaraq, insanları sevməkdən usanmır və onlara kömək etməkdən zövq alır. Amma öz aləmində. Don Kixotun öz aləmi isə reallıqdan uzaqdır. Hamıya yaxşılıq etmək istəyi insanlarda qıcıq doğurur.

Əsərdə humanizm, xeyrixahlıq ideyaları mühüm yer tutur. Don Kixotun başına gələn hər şey onun xeyrixahlığından irəli gəlir. Amma, keçmiş ənənələrlə hərəkət etdiyinə görə və o ənənələri yaşatmağa çalışdığı üçün mənasızlaşır və gülüş obyektinə olur.

Cəngavərin bir sevgilisi də olmalı idi və Don Kixotdan ötrü bu gözəl heç vaxt görmədiyi Dulsineya idi. Xəyali bir eşq olan Dulsineyanı Don Kixot aristokrat ailənin qızı olaraq düşünür, Dulsineyanı dünyanın ən gözəl qadını sanırdı. Don Kixot Dulsineyaya məktub da yazır, eyni zamanda onun simasının necə olduğunu Sanço Pansodan xəbər alır. Qəhrəmanımızın fantaziyaları bitib-tükənmək bilmir, belə ki, Don Kixota görə Dulsineya, həm də tilsimli idi. Bu tilsimi qırmaq üçün isə Sanço Panso özünü qamçılamağa olur.

Bəs Sanço Panso kim idi? Sanço Panso Don Kixotun silahdaşı idi. Əsərin içində qəhrəmanın başına gələn hadisələrə Sanço Panso da ortaqdır. Don Kixotu bəzən xəbərdar edir, bəzən isə ikisi bir yerdə döyülür. Sanço Panso acgözdür. Qubernator olmaq istəyir. Don Kixot ona ada bağışlayır və Sanço Panso həmin adamın qubernatoru olur. Amma Sanço bacarmır və geri dönmür.

Don Kixotun iki adı, iki dünyası var; real və irreal. Sonda o, irreal dünyadan real dünyaya qaydır, başa düşür ki, onun bütün zəhməti heç imiş və dünyanın puçluğunu bizə öz timsalında göstərir.

Əsər bizə mesajlar da verir; inanclarımız uğrunda mücadilə edərkən kimsənin bizi yolumuzdan döndərməsinə izn verməməliyik, hər şeydən öncə öz doğrularımızı müdafiə etməliyik. Bəzən çabalarımızın boş olduğunu düşünərək qət etdiyimiz yolu yarıda buraxırıq. Nəticə etibarilə ideallarımızdan əl çəkirik. Bəzən də, sırf Don Kixot olmamaq üçün bunu edirik.

Dünya ədəbiyyatında Don Kixot kimi obrazlar yox deyil. Don Kixotu Şekisprin Hamleti ilə də



müqayisə etmək olar. Kədərli Cəngavəri Hamletlə dünya və özü haqqında düşünüb dərk etməyə can atması, qəribə dəliliyi–qəmli, məzəli, gah gerçək, gah hədsiz romantik olması doğmalaşdırır. Don Kixot kimi Hamlet də geridə qalan əsrin baş verənlərə və gözlənilən dəyişikliklərə replikasıdır. Təsadüfi deyil ki, Hamlet də, Don Kixot da bu və ya digər personajlara təsir baxımından tez-tez yanaşı dururlar –Dostoyevskinin knyaz Mışkinini xatırlamaq kifayətdir.

Don Kixotluq mübarizə formasıdır, ideologiyadır. Fərdin axına qarşı getməyi bacarması, psixoloji basqıya, istehzalara baxmayaraq əqidəsindən dönməməsi, tutduğu yola bütün səmimiyyəti ilə inanasıdır.

Əsərin sonunda Don Kixot yenidən Alonso Kixanoya çevrilir, ölüm döşəyində olarkən hər şeyi dərk edir və deyir: “Mən artıq Lamançlı Don Kixot deyil, xasiyyətimə və adətimə görə xeyirxah təxəllüsü daşıyan Alonso Kixanoyam. Səyyah cəngavərlər haqqında kitablar indi mənə iyrenc görünürlər, düşüncəsiz hərəkətlərimi mən indi başa düşmüşəm”.

Ölən Don Kixot deyil, Alonso Kixanodur. Əsər Alonso Kixanonun Don Kixota çevrilməsi ilə başlayır və sonda da o, Alonso Kixano kimi ölür. Don Kixot isə məğlub olur, amma ölmür.

Yazıçı əsərə belə bir sonluq verməklə nə demək istəyir? Onu demək istəyir ki, don kixotlar həmişə olacaq və öz ömürlərini, enerjilərini bihude yerə yel dəyirmanları ilə mübarizəyə sərf edəcəklər?

Amma mən düşünürəm, Don Kixot olmadan mənəvi dəyərləri don kimi üyüdən gerçək “yel dəyirmanları”na qarşı mübarizə bütün zamanlarda insanın ən ülvi məqsədi olmalıdır.

Cəmilə Əliyeva,

Xəzər Universitetinin tələbəsi

<http://yarpaq.az/az/don-kixot-lmur-don-kixotluq-yasayir-amma/>